

วัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จำแนกประเภทวัจนกรรมในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) เป็นกรอบ 2) ศึกษาลักษณะวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในโปสเตอร์เหล่านี้ ข้อมูลเป็นประโยคทั้งหมดที่ปรากฏในโปสเตอร์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการของญี่ปุ่นทั้ง 47 จังหวัด จำนวนรวม 235 โปสเตอร์ งานวิจัยนี้ได้แบ่งองค์ประกอบของโปสเตอร์เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ภาพวาด ภาพตัวจริง และข้อความบอกรายละเอียดเพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในแต่ละส่วนด้วย

ผลการวิจัยพบว่ามีวัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์ทั้งหมด 1986 ประโยค เป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 1181 ประโยค (59.47%) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 722 ประโยค (36.35%) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 44 ประโยค (2.22%) วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ 36 ประโยค (1.81%) และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 3 ประโยค (0.15%) โดยวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะพบมากในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์ นอกจากนี้ ประโยคเหล่านี้ปรากฏในรูปแบบวัจนกรรมตรง 1911 ประโยค (96.22%) วัจนกรรมอ้อม 75 ประโยค (3.78%) ในวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด พบการใช้ในกลุ่มชี้แนะมากที่สุดเป็นจำนวน (42 ประโยคหรือ 56%) และไม่พบการใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มผูกมัดและกลุ่มแถลงการณ์เลย

วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะปรากฏมากในข้อมูลของงานวิจัยนี้ เนื่องจากวัจนกรรมเหล่านี้ตรงกับจุดมุ่งหมายของโปสเตอร์ หน้าที่ของโปสเตอร์ในงานวิจัยนี้คือการรณรงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังนั้น จึงพบการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเพื่อถ่ายทอดข้อเท็จจริง และวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเพื่อต้องการเชิญชวนให้ผู้รับสารปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร

คำ

สำคัญ

โปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น, ทฤษฎีวัจนกรรม, วัจนกรรมอ้อม

Speech Acts on Japanese Posters to Raise Environmental Awareness

Abstract

The objectives of this research are 1) to classify the speech acts that appear on Japanese posters aimed at raising awareness about the environment, based on Searle's speech act theory (1969). 2) to study the occurrence of both direct and indirect speech acts on these posters. The dataset comprises Japanese utterances from 235 posters issued by Government Agencies across Japan's 47 prefectures. The posters were divided into 3 parts: headline, sub-headline, and body text, to facilitate an investigation into the types of speech acts present in each part.

The result showed that first, out of a total of 1986 utterances from 235 posters, the distribution of speech acts was representatives: 1181 utterances (59.47%), directives: 722 utterances (36.35%), expressives: 44 utterances (2.22%), declarations: 36 utterances (1.81%) and commissives: 3 utterances (0.15%). Representatives and directives were found in significant numbers across all parts of the posters. Second, a total of 1911 utterances (96.22%) were identified as direct speech acts, while 75 utterances (3.78%) were categorized as indirect speech acts. Among the indirect speech acts, directives were the most prevalent (42 utterances or 56%). Notably, commissives and declarations were not employed as part of indirect speech acts.

The findings of this research underscore the prevalence of representatives and directives, aligning with the posters' overarching objective of promoting greater environmental understanding and awareness. Consequently, representatives were used to convey factual information, while directives were employed to encourage readers to respond to the intentions of the message sender.

Key words

Japanese posters aimed at raising awareness about the environment, speech act theory, indirect speech acts

1. บทนำ

ปัจจุบัน พื้นที่ในระบบนิเวศทางบกและทางทะเลเป็นจำนวนมากถูกทำลายจากการถูกมนุษย์เข้าไปรุกราน ยิ่งกว่านั้น แม้แต่การใช้ชีวิตประจำวันทั่วไปของมนุษย์ก็นำไปสู่การทำลายธรรมชาติ เช่น ปัญหาขยะล้นโลก การใช้พลาสติกอย่างฟุ่มเฟือยไปจนถึงการอุปโภคบริโภคเกินความจำเป็น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามจากนานาชาติในการรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนใส่ใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 70 ที่ประเทศสมาชิกรวม 193 ประเทศ ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) เพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 และได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการร่วมกันด้วยการตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

ญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนมาโดยตลอด ตั้งแต่มีการรับรอง “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030” ญี่ปุ่นพยายามกระตุ้นทุกภาคส่วนให้มีความสำคัญกับประเด็นนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ทุกกระทรวงจัดตั้งสำนักงานส่งเสริม SDGs ในปี ค.ศ. 2016 รวมถึงคัดเลือกเมืองที่ส่งเสริมการบรรลุ SDGs อย่างโดดเด่นให้เป็น “เมืองแห่งอนาคต SDGs (SDGs Future City)” ด้วย (読売新聞, 2019) จากการทำเช่นนี้อย่างมุ่งมั่นส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีผลการดำเนินงานด้าน SDGs สูงเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นหากภาครัฐไม่พยายามสื่อสารไปยังภาคประชาชนอย่างแข็งขัน รัฐบาลญี่ปุ่นเองได้ประยุกต์ใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสื่อชนิดหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐของญี่ปุ่นใช้อย่างแข็งขัน คือ โปสเตอร์

โปสเตอร์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างการรับรู้และปลูกฝังให้ผู้รับสารมีความรู้สึกร่วมและปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ (มโนญ ไชยสมบูรณ์, 2556) เมื่อพิจารณาจากหน้าที่นี้ของโปสเตอร์ สามารถกล่าวได้ว่าภาษาในโปสเตอร์มีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิดของผู้ส่งสาร ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ จึงคาดการณ์ต่อไปได้ว่าภาษาในโปสเตอร์ควรเป็นวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำตามทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) เพื่อเชิญชวนผู้รับสารให้ปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการใช้วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร (เช่น เพลงประจำสถาบัน สื่อโฆษณาสินค้าประเภทอาหาร และโฆษณาณรงค์ทางโทรทัศน์) กลับพบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงตามทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969) มากที่สุด (กรัณชรัตน์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2562; พัฒนบุรี นกชัยภูมิ และคณะ, 2562; อัจจิมา นิตยประภา, 2558) จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งต่างจากการคาดการณ์ สามารถกล่าวเบื้องต้นได้ว่าการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการรณรงค์หรือเชิญชวน มีความเป็นไปได้ว่าอาจมีการใช้วัจนกรรมกลุ่มอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย ไม่ใช่เพียงแค่การเขียนประโยคเชิญชวนหรือขอร้อง (ซึ่งอยู่ในวัจนกรรมกลุ่มขึ้นนำ) แล้วจะเสร็จสิ้น อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ จึงยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าวัจนกรรมที่ถูกใช้ในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่นจะมีแนวโน้มเช่นเดียวกันหรือไม่

จากรายละเอียดที่ระบุด้านบนจึงนำมาสู่คำถามของงานวิจัยนี้ว่าโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นมีการเลือกใช้วัจนกรรมในกลุ่มใดมากที่สุดเพื่อโน้มน้าวใจและสร้างการรับรู้แก่ผู้รับสารให้ปฏิบัติตามสารนั้น ๆ

ทั้งนี้ การศึกษาหน้าที่ของวัจนกรรมในโปสเตอร์มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจการใช้ภาษาเพื่อการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพในโปสเตอร์ รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเข้าใจการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นที่นอกเหนือจากตำราเรียนเพิ่มมากขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการนำไปเป็นสื่อการสอนจริงด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น รวมถึงศึกษาลักษณะวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมที่พบในวัจนกรรมเหล่านั้น

3. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีวัจนกรรม

วัจนกรรมเป็นการกระทำที่ผู้ส่งสาร (ผู้พูดหรือผู้เขียน) กล่าวถ้อยคำใด ๆ แก่ผู้รับสารในบริบทใดบริบทหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่แสดงการกระทำนั้นไปพร้อมกับการกล่าวถ้อยคำ (สุจริตลักษณ์ ตีผลดง, 2009)

John L. Austin (1962) เป็นนักปรัชญาคนแรก ๆ ที่วิเคราะห์วัจนกรรมโดยให้ความสำคัญกับภาษาในชีวิตประจำวัน โดยมองว่ามนุษย์ไม่ได้ใช้ภาษาเพียงเพื่อกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่มนุษย์ยังใช้ภาษาเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วย ถ้อยคำจึงไม่ใช่เพียงประโยคที่กล่าวถึงความจริงในโลกใบนี้ แต่เป็นการกระทำที่ไม่สามารถตัดสินได้ว่าถูกหรือผิดโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เหมาะสม ทั้งนี้วัจนกรรมตามแนวคิดของ Austin (1962) แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ วัจนกรรมตรงตามถ้อยคำ (Locutionary act) วัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary act) และผลวัจนกรรม (Perlocutionary act) โดยวัจนกรรมตรงตามถ้อยคำเป็นการกล่าวถ้อยคำที่สื่อความตรงตามรูปแบบทางภาษา ขณะที่วัจนกรรมปฏิบัติเป็นการกล่าวถึงการกระทำบางสิ่งของผู้พูดผ่านทางถ้อยคำ และมีเจตนาที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้น ๆ ซึ่ง Austin เรียกว่า “พลังวัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary force)” ส่วนผลวัจนกรรมเป็นการแสดงผลของถ้อยคำที่กล่าวออกมา กล่าวคือ เมื่อใครสักคนกล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งย่อมคาดหวังให้อีกฝ่ายเข้าใจเจตนาและปฏิบัติตามเจตนา นั้น ๆ

แนวคิดวัจนกรรมของ Austin ได้รับการพัฒนาต่อโดย John R. Searle ผู้เป็นลูกศิษย์ ขณะที่ Austin ให้ความสำคัญแก่ประโยคที่เป็นถ้อยคำกระทำชัดเจน (Explicit performative) ในการวิเคราะห์ Searle (1969) มองว่าแม้ประโยคนั้น ๆ จะเป็นประโยคที่ไม่ได้ระบุคำกริยาที่แสดงการกระทำไว้ชัดเจน ก็มี “พลังวัจนกรรมปฏิบัติ” ด้วย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างภาษาญี่ปุ่นในงานวิจัยของ 山岡他 (2010) ขึ้นมาอธิบาย

ตัวอย่าง 1 転勤を命じる。(山岡他, 2010)

ตัวอย่าง 2 転勤しなさい。(山岡他, 2010)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวอย่าง 1 และตัวอย่าง 2 จะพบว่าตัวอย่าง 1 ใช้คำกริยา “命じる” ที่แสดงการกระทำชัดเจน ขณะที่ตัวอย่าง 2 เป็นรูปประโยคคำสั่ง เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ของ Searle (1969) แล้ว แม้ว่าตัวอย่าง 2 ไม่ได้ใช้คำกริยาที่แสดงการกระทำชัดเจนแต่ถือว่ามิวัจนกรรมปฏิบัติเป็นคำสั่งเช่นเดียวกับตัวอย่าง 1 โดย Searle (1969) ได้เสนอเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมขึ้นมา โดยแบ่งออกเป็น 4 เงื่อนไข ดังนี้

1. เงื่อนไขเนื้อหาข้อความ (Proposition content condition) หมายถึง กฎบอกเนื้อหาความนำเสนอ ประกอบด้วยคำนาม ภาคแสดง และภาคแสดงจะต้องแสดงเวลาในขณะพูด

2. เงื่อนไขขั้นเตรียมการ (Preparatory condition) หมายถึง กฎพื้นฐานซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าวัจนกรรมที่เกิดขึ้นเป็นวัจนกรรมชนิดใด โดยต้องมีบริบทที่เหมาะสมเท่านั้นจึงจะสัมฤทธิ์ผล

3. เงื่อนไขความจริงใจ (Sincerity condition) หมายถึง กฎที่ระบุว่าถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวต้องเกิดจากความตั้งใจจริง หรือมีเจตนาอันจริงใจ หากขาดความจริงใจ วัจนกรรมนั้น ๆ จะไม่สัมฤทธิ์ผล

4. เงื่อนไขความครบถ้วน (Essential condition) หมายถึง กฎที่ผู้พูดต้องพยายามทำให้การสื่อเจตนาครบถ้วน เป้าหมาย เป็นความตั้งใจของผู้พูดในการกระทำวัจนกรรมนั้น ๆ

ตัวอย่างของเงื่อนไขที่เหมาะสม เช่น กรณีวัจนกรรมการขอร้อง Searle (1969) อธิบายว่าจะต้องมีเงื่อนไขเนื้อหาข้อความ “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต” มีเงื่อนไขขั้นเตรียมการเป็น “ผู้พูดเชื่อว่าสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ผู้ฟังสามารถกระทำได้และเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการ และไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำอยู่เป็นปกติไม่ว่าผู้พูดจะขอร้องหรือไม่” ส่วนเงื่อนไขความจริงใจคือ “ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังทำสิ่งนี้จริง” และเงื่อนไขความครบถ้วนคือ “ความพยายามของผู้พูดส่งผลให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนี้” โดย Searle (1969) ได้แบ่งประเภทของวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มกล่าวความจริง (Representatives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกข่าวสาร ข้อเท็จจริงและความเป็นไปได้ต่าง ๆ โดยผู้พูดบอกกล่าวเนื่องจากเห็นว่าผู้ฟังยังไม่ทราบหรือข้อมูลนั้น ๆ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ พูด ยืนยัน ยืนยัน บรรยาย สรุป รายงาน วิจารณ์ ต่อว่า

2. กลุ่มชี้แนะ (Directives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ของผู้พูด คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ แนะนำ ขอร้อง เชิญชวน ทำทนาย ออกคำสั่ง สอบถาม

3. กลุ่มผูกมัด (Commissives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้ฟัง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ สัญญา รับรอง ชู เสนอตัว

4. กลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความรู้สึกรวมถึงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ทักทาย ขอโทษ ขอขอบคุณ เตือน ชมเชย แสดงความเสียใจ

5. กลุ่มแถลงการณ์ (Declarations) มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศหรือเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคลหรือบางสิ่ง คำกริยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ตั้งชื่อ ยอมแพ้ ไล่ออก กล่าวเปิดงาน

นอกจากนี้ Searle (1969) ยังกล่าวว่าในการกล่าวถ้อยคำเพื่อแสดงเจตนาบางครั้ง ผู้พูดไม่ได้สื่อความหมายตามรูปภาษาเสมอไป โดยผู้พูดอาจจะใช้ถ้อยคำอื่นเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังได้รับทราบมากกว่ารูปภาษาที่ปรากฏ Searle (1969) เรียกถ้อยคำเหล่านี้ว่า “วัจนกรรมอ้อม (Indirect Speech Act)” ดังตัวอย่าง 3

ตัวอย่าง 3 君に転勤してもらったことになったよ。(山岡他, 2010)

หากตัวอย่าง 3 เป็นบทสนทนาระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง แม้ถ้อยคำนี้จะไม่ตรงตามรูปแบบโครงสร้างทางภาษา แต่ผู้รับสารยังสามารถตีความได้ว่าเป็นวัจนกรรม “คำสั่ง” ดังนั้น บริบทและความรู้พื้นฐานที่มีร่วมกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจึงเป็นสิ่งจำเป็น จากรายละเอียดข้างต้นจะพบว่า Searle มองว่าการกล่าวถ้อยคำหนึ่ง ๆ ออกมาเป็นการแสดงเจตนาของผู้พูด และเจตนาเป็นส่วนสำคัญของวัจนกรรม แต่ละวัจนกรรมมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมแตกต่างกันออกไป

แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969) มีจุดเด่นหลายอย่าง เช่น พัฒนาต่อจาก Austin ที่ให้ความสำคัญแก่ผู้พูดเท่านั้น เป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังด้วยว่าจะเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดส่งสารออกมาอย่างไร (中園, 2003) รวมถึงมีการระบุวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก ซึ่งต่างจากแนวคิด Speech Function ของ Halliday ที่ไม่ได้แบ่งกลุ่มนี้ออกมาอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่สองแนวคิดนี้มีความคล้ายกัน (山岡, 2007) แม้จะมีจุดด้อยบางอย่าง เช่น วลีคำถามท้ายประโยคบอกเล่า (Question Tag) เหมาะสมหรือไม่ในการจัดให้อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมคำถาม (山岡, 2007) หรือการให้ความสำคัญแก่ประโยคเดียว (single sentences) โดยไม่สนใจบริบทรวมถึงประเด็นที่แก่นแนวคิดวัจนกรรมของ Searle ให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังด้วยว่าเข้าใจอย่างไร แต่ยังคงวิเคราะห์จากมุมมองของผู้พูดเป็นหลัก (Archer et al., 2012) อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle ยังคงได้รับความนิยมมากที่สุด สังเกตได้จากงานวิจัยด้านวัจนกรรมทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยใช้แนวคิดของ Searle ในการวิเคราะห์เป็นหลักโดยไม่มีการปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติม งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดของ Searle (1969) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่วิเคราะห์วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ในส่วนของบริบทที่เป็นข้อวิพากษ์นั้น งานวิจัยนี้ได้ปรับปรุงโดยพิจารณาภาพประกอบด้วยเสมอเพื่อช่วยให้สามารถตีความวัจนกรรมได้อย่างถูกต้อง

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เท่าที่ผู้วิจัยได้สืบค้น ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมในโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่น แต่ทว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาการใช้วัจนกรรมในสื่ออื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ผู้วิจัยจึงทบทวนงานวิจัยเหล่านี้แทน อนึ่ง งานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมด้านล่างล้วนใช้แนวคิดวัจนกรรมของ Searle (1969) เป็นเกณฑ์

กรัณฐรัตน์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) ศึกษาการใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งสิ้น 915 เพลง ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบัน เช่น อัตลักษณ์ของสถาบันและคุณลักษณะของนักศึกษาสถาบัน ตามมาด้วยกลุ่มแสดงความรู้สึกที่พบในจำนวนใกล้เคียงกัน รองลงมาคือกลุ่มชี้แนะ กลุ่มผูกมัด และวัจนกรรมที่พบน้อยที่สุดคือกลุ่มแถลงการณ์

บุญโชค เขียวมา (2550) ศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 งานวิจัยนี้พบการใช้วัจนกรรมกลุ่มผูกมัดมากที่สุด (วัจนกรรมการสัญญาและการเสนอตัว 76 ถ้อยคำ หรือร้อยละ 46.91) ตามมาด้วยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (วัจนกรรมการขอร้อง การแนะนำ การจูงใจ และเชิญชวน 56 ถ้อยคำหรือร้อยละ 34.57) ลำดับถัดไปเป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง (วัจนกรรมการให้ข้อมูล 27 ถ้อยคำหรือร้อยละ 16.67) และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (วัจนกรรมการเตือน 3 ถ้อยคำหรือร้อยละ 1.85)

พัฒน์นรี นกชัยภูมิ และคณะ (2562) ศึกษาประเภทของวัจนกรรมที่ใช้ในการเขียนพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส จำนวน 33 ข้อความ จาก 21 รายการสินค้า ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (ร้อยละ 60) ตามมาด้วยกลุ่มชี้แนะ (ร้อยละ 40) โดยไม่พบวัจนกรรมอีกสามกลุ่มที่เหลือ ผลของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการโฆษณาสินค้าประเภทอาหารสามารถใช้ประโยคบอกเล่าความจริงที่เป็นข้อมูลได้โดยไม่ต้องใช้ประโยคชี้แนะเสมอไป

อัจจิมา นิตยประภา (2558) ศึกษาประเภทวัจนกรรมในบทโฆษณาณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 50 บทโฆษณา ผลการศึกษา

พบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (ร้อยละ 56.08) ตามมาด้วยกลุ่มชี้แนะ (ร้อยละ 39.19) กลุ่มแสดงความรู้สึก (ร้อยละ 2.70) และกลุ่มผูกมัด (ร้อยละ 2.03) อัจจิมา (2558) ระบุว่าสาเหตุที่พบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุดมาจากการที่บทโฆษณาต้องการให้ผู้รับสารทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ ข้อมูลสถิติ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนการพบวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเป็นลำดับรองลงมา มาจากการที่บทโฆษณาต้องการแนะนำวิธีการต่าง ๆ หรือชักชวนให้ผู้รับสารกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อลด ละ หรือเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สิ่งที่น่าสนใจในงานวิจัยก่อนหน้ามีสองประเด็น ประเด็นแรกคือแม้กลุ่มตัวอย่างของงานเหล่านี้จะเป็นสื่อที่มีลักษณะเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร แต่ผลวิจัยของบุญโชค เขียวมา (2550) แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องมาจากงานนี้ศึกษาป้ายหาเสียงที่นักการเมืองให้คำสัญญาหรือเสนอตัวว่าจะเข้ามาแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงส่งผลให้พบวัจนกรรมกลุ่มผูกมัดมากซึ่งต่างจากงานวิจัยอีกสามชิ้น ประเด็นที่สอง คือ หากคาดการณ์โดยทั่วไป สื่อที่มีลักษณะเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร ควรพบการใช้วัจนกรรมชี้แนะมากกว่าวัจนกรรมกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิญชวนผู้รับสารให้ดำเนินการอะไรบางอย่างตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น ชื้อสินค้า ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง อย่างไรก็ตาม ผลของงานวิจัยที่ผ่านมากลับพบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด (กรณิชนันท์ หัสจำนงค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2562; พัฒนบุรี นกชัยภูมิ และคณะ, 2562; อัจจิมา นิตยประภา, 2558) จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งต่างจากการคาดการณ์ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจะมีรูปแบบการใช้วัจนกรรมที่เหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา

4. ความหมายและองค์ประกอบของโปสเตอร์

โปสเตอร์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์ที่มีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ไปยังผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดอยู่ในสิ่งพิมพ์โฆษณาที่ไม่ได้เย็บเล่ม (เบญจมาภรณ์ ภิญโญพรพาณิชย์, 2554) โปสเตอร์เป็นภาพขนาดใหญ่พิมพ์บนกระดาษ ถูกออกแบบขึ้นเพื่อใช้ติดผนังหรือกำแพง อย่างไรก็ตาม โปสเตอร์มีหลายขนาด โปสเตอร์ขนาดเล็กที่มีไว้เพื่อโฆษณาจะถูกเรียกว่า “ใบปลิว” หรือ Flyer (มนูญ ไชยสมบูรณ์, 2556) ในส่วนขององค์ประกอบของโปสเตอร์ มีผู้ให้คำจำกัดความขององค์ประกอบโปสเตอร์แตกต่างกันไป เช่น ปิรันธนา สงวนบุญญพงษ์ (2542) ระบุว่าโปสเตอร์มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หัวเรื่องและหัวเรื่องรอง (Headline and Sub Headline) ข้อความ (Body Copy) ภาพประกอบ (Illustrations) และชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ขององค์กรที่เผยแพร่ (Brand Identification & Logo) ขณะที่มนูญ ไชยสมบูรณ์ (2556) แบ่งองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ รูปภาพ (Picture) พาดหัว (Headline) พาดหัวรอง (Sub Headline) รายละเอียด (Body Text) ข้อความพิสูจน์กล่าวอ้าง (Proof) ข้อความปิดท้าย (Closing) ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโปสเตอร์ (Publishers)

จากคำจำกัดความในย่อหน้าบน งานวิจัยนี้ได้กำหนดองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น 1.พาดหัว 2.พาดหัวรอง และ 3.ส่วนอื่น ๆ (ข้อความอื่น ๆ ทั้งหมด ยกเว้นชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์องค์กรที่ไม่นำมาวิเคราะห์) เพื่อบรรยายลักษณะเด่นของวัจนกรรมในแต่ละส่วน อนึ่ง งานวิจัยนี้แบ่งองค์ประกอบแต่ละส่วนจากขนาดตัวอักษร โดย “พาดหัว” จะมีขนาดใหญ่ที่สุด ตามมาด้วย “พาดหัวรอง” และตัวอักษรที่มีขนาดเล็กกว่าสองส่วนแรก ไม่ว่าขนาดใดก็ตามจะถือว่าเป็น “ส่วนอื่น ๆ” ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม กรณีที่มีการปนกันระหว่างขนาดตัวอักษรในส่วนเดียวกัน งานวิจัยนี้จะกำหนดจากขนาดของตัวอักษรในภาพรวม เช่น ในส่วนอื่น ๆ (ขนาดตัวอักษรเล็กกว่า

สองส่วนแรก) อาจมีบางคำที่มีขนาดใหญ่หรือใกล้เคียงเท่าพาดหัวรอง แต่งานวิจัยนี้จะพิจารณาว่าคำนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ “ส่วนอื่น ๆ” องค์ประกอบของโปสเตอร์ที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นไปตามภาพ 1

ภาพ 1 โปสเตอร์ที่ออกโดยจังหวัดนางาโนะ (Nagano-02)

ภาพ 1 เป็นโปสเตอร์ที่ออกโดยหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมจังหวัดนางาโนะ รหัสโปสเตอร์กำหนดโดยเริ่มจากชื่อจังหวัด และตามด้วยหมายเลข 01-05 กรณีของโปสเตอร์นี้ (Nagano-02) มีส่วนที่เป็น “พาดหัว” อยู่บนสุด มี “พาดหัวรอง” อยู่ก่อนไปทางกลางภาพ ส่วนที่เหลือเป็น “ส่วนอื่น ๆ” แม้ใน “ส่วนอื่น ๆ” จะมีบางคำที่มีขนาดตัวอักษรใหญ่ ใกล้เคียงกับพาดหัวรอง แต่งานวิจัยนี้จะมองว่าคำเหล่านี้ถูกใช้เพียงเพื่อเน้นความสนใจเท่านั้น จึงพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งใน “ส่วนอื่น ๆ” และส่วนล่างสุดที่เป็นชื่อ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ขององค์กรที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบจะไม่นำมาวิเคราะห์

5. วิธีการวิจัย

5.1 การเก็บรวบรวมโปสเตอร์

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโปสเตอร์ภาษาญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ โปสเตอร์เหล่านี้ต้องออกโดยหน่วยงานราชการ เช่น องค์กรบริหารระดับจังหวัด (รวมถึงเมือง) หรือหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของญี่ปุ่นจากทั้ง 47 จังหวัด ผู้วิจัยเลือกข้อมูลที่ครอบคลุมทุกภูมิภาคของญี่ปุ่น เนื่องจากต้องการข้อมูลจากทุกจังหวัดที่ไม่เอนเอียงไปยังภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้น

ผู้วิจัยค้นหาโปสเตอร์อนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านี้ผ่านหลายช่องทาง เช่น สืบค้นตรงจากหน้าเว็บไซต์ทางการของจังหวัดนั้น ๆ โดยเริ่มค้นหาจากเว็บไซต์ของเมืองหลัก (เช่น จังหวัด Miyagi จะเริ่มค้นหาจากเว็บไซต์เมือง Sendai) จากนั้นจะค้นหาเว็บไซต์เมืองอื่น ๆ โดยไล่เรียงตามลำดับตามปริมาณประชากรจากมากไปน้อย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังค้นหาโปสเตอร์อนุรักษ์ธรรมชาติเหล่านี้ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตระหว่างวันที่ 1 มีนาคมถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ.2566 โดยใช้คำสำคัญในการค้นหาคือ “環境啓発ポスター” ร่วมกับคำว่า “3R” “ごみ問題” “プラスチ

ซักปัญหา” “CO2排出削減” “食べきり運動” “省エネ” “ゼロカーボン” “エコドライブ” “COOL CHOICE” “WARM BIZ” เป็นต้น คำเหล่านี้คัดเลือกจากหน้าเว็บไซต์ของสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม กรณีที่สืบค้นจากช่องทางอินเทอร์เน็ต เมื่อพบรูปภาพที่เข้าข่ายตามคำสำคัญที่ใช้ค้นหาแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบก่อนว่าภาพเหล่านั้นเป็นโปสเตอร์หรือไม่ โดยยึดตามเกณฑ์ เช่น องค์ประกอบของโปสเตอร์ (ปิลันธนา สวงบุญญพงษ์, 2542) เนื้อหาที่เขียน (คัดเนื้อหาที่ระบุว่าเป็นรายงานความคืบหน้าหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์อีเว้นท์ออก) รวมถึงต้องตรวจสอบได้ว่าการระบุชื่อเมืองหรือจังหวัดที่ออกโปสเตอร์นั้น ท้ายสุด งานวิจัยนี้คัดเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่พิจารณาได้ว่าเป็นโปสเตอร์จริงและตรวจสอบได้ว่าออกโดยจังหวัดใด

หลังจากค้นหาด้วยวิธีข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเพื่อคัดเลือกโปสเตอร์ออกมาเมืองละ 5 โปสเตอร์ เกณฑ์นี้มาจากจำนวนขั้นต่ำสุดที่พบจากการค้นหาโปสเตอร์ในบางจังหวัด ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้จึงมีทั้งหมด 235 โปสเตอร์ (47 จังหวัด × 5 โปสเตอร์)

5.2 ข้อมูลงานวิจัยและเกณฑ์การวิเคราะห์

ข้อมูลหลักของงานวิจัยนี้ได้แก่ส่วนที่เป็นภาษาทั้งหมด โดยแยกตามองค์ประกอบของโปสเตอร์ออกเป็น “พาดหัว” “พาดหัวรอง” และ “ส่วนอื่น ๆ ” อย่างไรก็ตาม ภาพประกอบ (เช่น รูปภาพและสีหน้าท่าทางของตัวละคร) เป็นบริบทสำคัญที่ช่วยในการตีความประเภทวัจนกรรมให้ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบภาพทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลเสริมการตีความ อนึ่ง งานวิจัยนี้นับหนึ่งโครงสร้างประโยคในภาษาญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นประโยคความเดียวหรือประโยคความซ้อนเป็นหนึ่งถ้อยคำ (1 utterance) โดยในหนึ่งถ้อยคำอาจมีอนุประโยคเป็นส่วนประกอบ กรณีมีการซ้ำทั้งประโยค เช่น มีการเขียนซ้ำประโยคเดียวกัน แต่วางไว้คนละตำแหน่งในโปสเตอร์ ผู้วิจัยจะนับว่าประโยคนั้นปรากฏเพียงครั้งเดียวเพื่อไม่ให้ส่งผลต่อจำนวนนับทั้งหมด

ในส่วนของการวิเคราะห์วัจนกรรม งานวิจัยนี้นำแนวคิดของ Searle (1969) ที่อธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมและการแบ่งวัจนกรรมเป็น 5 กลุ่มมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวัจนกรรม (เช่น วัจนกรรมเสียดาย) ที่ไม่เคยพบในงานวิจัยก่อนหน้านี้ กรณีวัจนกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีระบุใน Searle (1969) งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้เงื่อนไขวัจนกรรมในงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมเหล่านั้นมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ งานของณัฐวดี คมประมูล และคณะ (2561) บุญโชค เขียวมา (2550) อัจฉราพร ไกรบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) เพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขการเกิดวัจนกรรมแต่ละประเภทให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยนี้ยังศึกษาด้วยว่าวัจนกรรมนั้น ๆ เป็นวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม เกณฑ์พิจารณาจะดูจากความสัมพันธ์ระหว่างประโยคและหน้าที่ของประโยคนั้น กรณีที่ประโยคและหน้าที่ของประโยคสัมพันธ์กันจะถือว่าประโยคนั้นเป็นวัจนกรรมตรง แต่หากประโยคและหน้าที่ของประโยคไม่สัมพันธ์กัน เช่น การพูดว่า “Could you pass the salt?” เพื่อให้อีกฝ่ายส่งสิ่งของมาให้ แม้รูปประโยคเป็นประโยคคำถามแต่หน้าที่ของประโยคเป็นการขอร้อง งานวิจัยนี้จะพิจารณาว่าประโยคในลักษณะนี้เป็นวัจนกรรมอ้อม (Huang, 2014; Sutherland, 2016; Yule, 1996)

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้แยกวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการสรุปจำนวนวัจนกรรมที่พบในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์แยกตามประเภทวัจนกรรม และสรุปจำนวนการใช้วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมเพื่อให้เห็นภาพรวม ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์ของ Searle (1969) และงานวิจัยก่อนหน้านี้พร้อมยกตัวอย่างเพื่อ

อธิบาย ตาราง 1 เป็นตารางสรุปผลประเภทวัจนกรรมที่พบในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวนทั้งสิ้น 235 โปสเตอร์ โดยจำแนกตามองค์ประกอบของโปสเตอร์

ตาราง 1 จำนวนของวัจนกรรมที่พบในแต่ละองค์ประกอบของโปสเตอร์

	พาดหัว	พาดหัวรอง	ส่วนอื่น ๆ	รวม
กลุ่มกล่าวความจริง	112 (45.52%)	85 (53.12%)	984 (62.27%)	1181 (59.47%)
กลุ่มชี้หน้า	104 (42.28%)	65 (40.62%)	553 (35%)	722 (36.35%)
กลุ่มผูกมัด	-	1 (0.63%)	2 (0.13%)	3 (0.15%)
กลุ่มแสดงความรู้สึก	15 (6.10%)	3 (1.88%)	26 (1.65%)	44 (2.22%)
กลุ่มแถลงการณ์	15 (6.10%)	6 (3.75%)	15 (0.95%)	36 (1.81%)
	246 (100%)	160 (100%)	1580 (100%)	1986 (100%)

จากตาราง 1 พบว่าวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงและวัจนกรรมกลุ่มชี้หน้ามีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งและอันดับสองในทุกองค์ประกอบ เมื่อรวมสัดส่วนของวัจนกรรมสองกลุ่มนี้ จะมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 95 ขณะที่วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกและกลุ่มแถลงการณ์มีประมาณร้อยละ 6 ในส่วนพาดหัว และพบต่ำกว่าร้อยละ 4 ในส่วนอื่น ๆ ส่วนวัจนกรรมการผูกมัดไม่ปรากฏในส่วนพาดหัวเลยและพบต่ำกว่าร้อยละ 1 ในส่วนอื่น ๆ (พบเพียง 1 หรือ 2 ประโยค)

ตาราง 2 เป็นตารางวิเคราะห์ย่อยลงไปแยกตามประเภทวัจนกรรมและองค์ประกอบว่าประโยคเหล่านี้ปรากฏในรูปวัจนกรรมตรงหรือวัจนกรรมอ้อม

ตาราง 2 จำนวนวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมแยกตามวัจนกรรมและองค์ประกอบของโปสเตอร์

กลุ่ม	วัจนกรรม	พาดหัว	พาดหัวรอง	ส่วนอื่น ๆ	รวม
กลุ่มกล่าวความจริง	ตรง	108 (43.90%)	84 (52.50%)	959 (60.70%)	1151 (57.96%)
	อ้อม	4 (1.63%)	1 (0.62%)	25 (1.58%)	30 (1.51%)
กลุ่มชี้หน้า	ตรง	90 (36.59%)	60 (37.50%)	530 (33.54%)	680 (34.24%)
	อ้อม	14 (5.69%)	5 (3.13%)	23 (1.46%)	42 (2.12%)
กลุ่มผูกมัด	ตรง	-	1 (0.62%)	2 (0.13%)	3 (0.15%)
	อ้อม	-	-	-	-
กลุ่มแสดงความรู้สึก	ตรง	13 (5.28%)	3 (1.88%)	25 (1.58%)	41 (2.06%)
	อ้อม	2 (0.81%)	-	1 (0.06%)	3 (0.15%)
กลุ่มแถลงการณ์	ตรง	15 (6.10%)	6 (3.75%)	15 (0.95%)	36 (1.81%)
	อ้อม	-	-	-	-
		246 (100%)	160 (100%)	1580 (100%)	1986 (100%)

ในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ พบการใช้วัจนกรรมอ้อมทั้งสิ้น 75 ประโยค (ร้อยละ 3.78 ของวัจนกรรมทั้งหมด 1986 ประโยค) โดยไม่พบในกลุ่มผู้กัมตและกลุ่มแถลงการณ์เลย เมื่อลองแบ่งตามชนิดของวัจนกรรม พบว่ามีการใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มชั้นนำมากที่สุดเป็นจำนวน 42 ประโยค (ร้อยละ 56 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด) ตามมาด้วยกลุ่มกล่าวความจริงมีทั้งสิ้น 30 ประโยค (ร้อยละ 40 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด) และกลุ่มแสดงความรู้สึกมี 3 ประโยค (ร้อยละ 4 ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด)

เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมอ้อมแยกตามองค์ประกอบพบว่า ใน “พาดหัว” มีจำนวน 20 ประโยคแบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 14 ประโยค (ร้อยละ 5.69) กลุ่มกล่าวความจริง 4 ประโยค (ร้อยละ 1.63) และกลุ่มแสดงความรู้สึก 2 ประโยค (ร้อยละ 0.81) ใน “พาดหัวรอง” มีจำนวน 6 ประโยคแบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 5 ประโยค (ร้อยละ 3.13) และกลุ่มกล่าวความจริง 1 ประโยค (ร้อยละ 0.62) ใน “ส่วนอื่น ๆ ” มีจำนวน 49 ประโยค แบ่งเป็นกลุ่มชั้นนำ 23 ประโยค (ร้อยละ 1.46) กลุ่มกล่าวความจริง 25 ประโยค (ร้อยละ 1.58) และกลุ่มแสดงความรู้สึก 1 ประโยค (ร้อยละ 0.06) จากข้อมูลนี้จะพบว่าวัจนกรรมอ้อมส่วนใหญ่ปรากฏในกลุ่มชั้นนำและกลุ่มกล่าวความจริง

6.1 วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง (Representatives)

กลุ่มกล่าวความจริงมีทั้งหมด 1181 ประโยค (ร้อยละ 59.47) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมของ Searle (1969) พบว่า วัจนกรรมย่อยทั้งหมดเป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือการบอกเล่า โดย Searle (1969) กล่าวว่าถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือการบอกเล่าต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นเนื้อความใด ๆ ก็ได้

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ผู้พูดสามารถพิสูจน์และยืนยันความจริงนั้นได้หากผู้ฟังต้องการ สิ่งที่ผู้พูดกล่าวออกไปต้องไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังทราบมาก่อน

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดเชื่อว่าในความเป็นจริงของข้อความนี้

เงื่อนไขความครบถ้วน: ผู้พูดพยายามบอกผู้ฟังให้ทราบเรื่องดังกล่าว

ตัวอย่าง 4 まだ食べられるのに捨てられてしまう「食品ロス」。日本では年間約6 4 3 万トンもの食品ロスが発生しており、一人当たりで換算すると、お茶わん約1 杯分（約1 3 9 g）を毎日捨てていることになります。（ส่วนอื่น ๆ Nagano-02）

ตัวอย่าง 5 市民の皆さんがエコドライブをしたとすると、CO₂が2 5 %も削減され、1 世帯当たり約1 t、なんと2 5 mプール1 杯分の重量に相当します！（ส่วนอื่น ๆ Nagasaki-01）

ตัวอย่าง 6 いつ食べる？ 食べきれんならてまえどり！（พาดหัว Kyoto-02 ชัดเส้นได้โดยผู้วิจัย）

ตัวอย่าง 7 富士山に人増えトル？ ゴミ減っトル？（ส่วนอื่น ๆ Yamanashi-04）

ตัวอย่าง 4 เริ่มจากการที่ผู้ส่งสารอธิบายความหมายให้แก่ผู้รับสารทราบก่อนว่า “การสูญเสียอาหาร” คืออะไร จากนั้นผู้ส่งสารให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารว่าในหนึ่งปี มีการสูญเสียอาหารเกิดขึ้นในญี่ปุ่นเป็นปริมาณเท่าไร เนื้อหาของตัวอย่างนี้เป็นการบอกข่าวสาร ข้อเท็จจริงที่ผู้ส่งสารมองว่าผู้รับสารยังไม่ทราบข้อมูลนั้น ๆ ส่วนตัวอย่าง 5 ผู้ส่งสารให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารว่าหากประชาชนในเมืองหันมาคำนึงถึงการใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพ (eco drive) เพื่อช่วยลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปริมาณ CO₂ และมีปริมาณเทียบเท่ากับสระว่ายน้ำขนาด 25m ได้ ข้อมูลเหล่านี้

เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ส่งสารสามารถพิสูจน์และยืนยัน รวมถึงข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเหล่านี้สามารถตีความได้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้รับสารไม่ (น่าจะ) ทราบมาก่อน นอกจากนี้ การลงรายละเอียดของทั้งสองตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ส่งสารที่จะบอกผู้รับสารทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การรณรงค์ให้ช่วยประหยัดพลังงาน ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงตีความว่าตัวอย่างเหล่านี้จัดอยู่ในวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง ทั้ง 2 ตัวอย่างยังปรากฏอยู่ในรูปวัจนกรรมตรงเนื่องจากประโยคและหน้าที่ของประโยคสัมพันธ์กัน

ตัวอย่าง 6 (เฉพาะส่วนที่ขีดเส้นใต้) และตัวอย่าง 7 เป็นวัจนกรรมอ้อม มีวัจนกรรมย่อยคือการกล่าวหรือการบอกเล่า วัจนกรรมอ้อมเป็นการใช้ถ้อยคำที่ไม่ได้ทำหน้าที่ตรงตามรูปแบบโครงสร้างทางภาษา ตัวอย่าง 6 ใช้รูปประโยคคำถามว่า “เมื่อไรจะทาน” และตามต่อมาด้วยประโยคบอกเล่าที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ถ้าจะทานหมดเลยละก็ให้หยิบอันหน้ามาก่อน” การใช้ประโยคคำถาม “เมื่อไรจะทาน” ไม่ได้เป็นการถามจริง แต่เป็นการหยอกล้อ ประเด็นบอกกล่าวให้ผู้รับสารตระหนักเกี่ยวกับปัญหา “การสูญเสียอาหาร” นอกจากนี้ การที่มีประโยคบอกเล่าอธิบายเนื้อหาตามมาเป็นการแสดงให้เห็นว่าประโยคคำถามไม่ใช่ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบจากผู้รับสารจริง ส่วนตัวอย่าง 7 เป็นโปสเตอร์รณรงค์ให้ผู้เดินทางไปปิ้งย่างไฟฟ้ฟักพวดน้ำไปเอง (ㄆㄞ ㄘㄞ ㄘㄞ ㄘㄞ) ประโยคนี้เขียนในรูปประโยคคำถามว่า “คนมาเยือนภูเขาไฟฟูจิเพิ่มขึ้นหรือไม่ ขยะลดลงหรือไม่” หากมองแค่ประโยคนี้เท่านั้นจะดูเหมือนว่าเป็นประโยคคำถามทั่วไป อย่างไรก็ตาม ล่างประโยคนี้มีภาพที่ระบุข้อมูลเพิ่มว่าหากจำนวนคนเพิ่มขึ้นพร้อมกับนำแก้วนํ้าพกพาของตนเองมาด้วย ภูเขาไฟฟูจิจะยังคงสะอาดอยู่ เมื่อนำข้อมูลส่วนอื่น ๆ ในโปสเตอร์มาประกอบ กล่าวได้ว่าประโยคนี้ทำหน้าที่หยอกล้อประเด็นบอกกล่าวให้ผู้รับสารได้ตระหนักว่าการร่วมมือกันเพียงคนละนิดหน่อย (นำแก้วนํ้าพกพาเอง) สามารถช่วยลดปัญหาขยะบนภูเขาไฟฟูจิได้ เป็นที่น่าสนใจว่าวัจนกรรมอ้อมทั้ง 30 วัจนกรรมในกลุ่มกล่าวความจริงไม่ว่าจะพบในองค์ประกอบใดของโปสเตอร์ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่นี้ทั้งสิ้น และทุกประโยคจะมีการให้ข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมตามหลังมาด้วย

6.2 วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives)

กลุ่มชี้แนะมีทั้งหมด 722 ประโยค (ร้อยละ 36.35) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมพบว่า มีวัจนกรรมย่อย ได้แก่ เชิญชวน (601 ประโยค) ขอร้อง (104 ประโยค) ถาม (14 ประโยค) ห้าม (3 ประโยค) ผู้วิจัยขอยกเฉพาะวัจนกรรมเชิญชวนและวัจนกรรมขอร้องขึ้นมาอธิบายเป็นตัวอย่าง โดยถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมเชิญชวนต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (บุญโชค เขียวมา, 2550)

เงื่อนไขเนื้อหาความ: เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกับผู้พูดหรือกระทำการในสิ่งเดียวกับผู้พูด

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำการในสิ่งที่ตนต้องการ

ตัวอย่าง 8 食品ロス削減のため、「できること」から取り組みましょう！(พาดหัวรอง Nagano-02)

ตัวอย่าง 9 あなたも空調に頼りがちな生活を見直し、地球温暖化について考えてみませんか？(ส่วนอื่น ๆ Osaka-04)

ตัวอย่าง 10 集まってつながって温まらんけ (พาดหัว Ishikawa-01)

ตัวอย่าง 8 เป็นวัจนกรรมตรง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ผู้ส่งสารเชิญชวนผู้รับสารให้เริ่มดำเนินการจาก “สิ่งที่สามารถทำได้” เพื่อลดการสูญเสียอาหาร เมื่อพิจารณาความหมาย ประโยคนี้อยู่ในกลุ่มขึ้นากำลึง “เชิญชวน” ให้ผู้รับสารดำเนินการบางสิ่ง โดยสังเกตจาก “取り組みましょう” โดยผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ และต้องการให้กระทำในสิ่งเดียวกับตนเอง

ส่วนตัวอย่าง 9 และตัวอย่าง 10 เป็นวัจนกรรมอ้อมในกลุ่มนี้ ตัวอย่าง 9 เป็นโปสเตอร์ COOL CHOICE บรรยายเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน ตัวอย่างนี้ใช้รูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธว่า “คุณก็จะไม่ลองคิดเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนโดยทบทวนการใช้ชีวิตที่พึ่งแต่เครื่องปรับอากาศน้อยหรอก” แม้ประโยคจะเป็นคำถามเชิงปฏิเสธ แต่เมื่อสังเกตคำว่า “あなたも” และพิจารณาความหมายทั้งประโยค สามารถตีความได้ว่าผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ และต้องการร่วมทำในสิ่งเดียวกัน ตัวอย่าง 10 เป็นโปสเตอร์ WARM SHARE บรรยายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในห้อง ๆ เดียวหรือออกไปข้างนอกเพื่อรวมตัวกับผู้คนในที่สาธารณะ เช่น ห้องสมุด เพื่อเป็นการช่วยประหยัดพลังงาน “け” เป็นภาษาถิ่นในจังหวัดอิชิคาว่า มีความหมายเป็นประโยคคำถาม ดังนั้น ประโยคนี้แปลงกลับได้เป็น “集まってつながって温まりませんか” จะเห็นได้ว่าประโยคนี้อาจใช้ในรูปแบบประโยคคำถามเชิงปฏิเสธเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดในส่วนอื่น ๆ ของโปสเตอร์ประกอบด้วยจะพบว่า มีประโยคที่เป็นการเชิญชวนผู้รับสารทุกคน (คำว่า “みんなで”) แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารต้องการเชิญชวนให้ผู้รับสารร่วมมือเหมือนตนเองเพื่อช่วยกันลดปัญหาการใช้พลังงานเกินความจำเป็น

นอกจากวัจนกรรมเชิญชวนแล้ว ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมขอร้องมีจำนวนมากเป็นลำดับสอง โดยต้องมีเงื่อนไขเหมาะสมตามแนวคิดของ Searle (1969) ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นการกระทำในอนาคตของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังมีความสามารถในการกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้ และเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการ และไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังกระทำอยู่เป็นปกติ ไม่ว่าผู้พูดจะขอร้องหรือไม่

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งนั้น

ตัวอย่าง 11 ご家庭での室温は20度を心がけ、節電へのご協力をお願いいたします。
(พาดหัวรอง Tokyo-05)

ตัวอย่าง 12 すぐに食べるなら手前から取ってね！ (พาดหัว Kanagawa-03)

ตัวอย่าง 11 และตัวอย่าง 12 เป็นการใช่วัจนกรรมตรงในการขอร้อง โดยผู้ส่งสารเชื่อว่าผู้รับสารสามารถกระทำสิ่งที่ต้องการได้ ไม่ว่าจะเป็นการประหยัดพลังงานไฟฟ้าหรือการซื้อสินค้าโดยหยิบจากแถวหน้ามาก่อน หากจะทานทันที การกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดในอนาคตและไม่เป็นสิ่งที่ผู้รับสารกระทำอยู่เป็นปกติ เช่น อาจไม่ได้เปิดเครื่องปรับอากาศที่อุณหภูมิ 20 องศาหรือเลือกสินค้าโดยหยิบจากด้านในสุดก่อน (วันหมดอายุห่างออกไปมากที่สุด) อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ เพื่อเป็นการช่วยประหยัดพลังงานและลดปัญหาการสูญเสียอาหาร จึงใช่วัจนกรรมขอร้องออกมาในโปสเตอร์

6.3 วัจนกรรมกลุ่มผู้มัด (Commissives)

กลุ่มนี้พบเพียง 3 ประโยค (ร้อยละ 0.15) โดยเป็นวัจนกรรมการขู่ 2 ประโยค วัจนกรรมการเสนอตัว 1 ประโยค ผู้วิจัยจะอธิบายเฉพาะวัจนกรรมการขู่เท่านั้นเนื่องจากมีความน่าสนใจ Searle (1969) ไม่ได้กล่าวถึงวัจนกรรมขู่โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของอัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) ในการกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมว่าถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมขู่ โดยปรับเนื้อหาบางส่วนของเงื่อนไขข้อความที่ระบุไว้ว่า “เป็นข้อความบอกการกระทำในอนาคต” เป็น “เป็นข้อความบอกการกระทำในอนาคตโดยการกระทำนั้นเกิดขึ้นในปัจจุบันแต่มีผลผูกพันไปถึงอนาคต” เนื่องจากตัวอย่างที่พบแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันด้วย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เงื่อนไขข้อความ: เป็นข้อความบอกการกระทำในปัจจุบัน โดยมีผลผูกพันไปถึงอนาคต

เงื่อนไขเตรียมการ: การกระทำนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังเกรงกลัวและปฏิบัติตาม

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นความพยายามของผู้พูดที่ส่งผลให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งนั้น

ตัวอย่าง 13 ストップ！不法投棄。その不法投棄、見てますよ！（พาดหัวรอง Niigata-02 ชิดเส้นใต้ โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 14 ポイ捨て、不法投棄、ダメです！見られています。（ส่วนอื่น ๆ Miyagi-05 ชิดเส้นใต้ โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 13 และตัวอย่าง 14 (เฉพาะส่วนที่ขีดเส้นใต้) เป็นวัจนกรรมตรงที่อยู่ในกลุ่มผู้มัดที่มีจุดมุ่งหมายบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดจะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ฟัง โดยทั้งสองประโยคมีเนื้อหาเป็นการขู่ผู้ฟังที่จะทิ้งขยะอย่างผิดกฎหมายว่า ณ ช่วงเวลาที่ทำผิด (ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคต) มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำลังจับตาดูอยู่ โดยโปสเตอร์ในตัวอย่าง 13 มีการระบุเนื้อหาเกี่ยวกับโทษปรับและโทษจำคุกที่จะได้รับอย่างชัดเจนเพิ่มเติม ส่วนโปสเตอร์ในตัวอย่าง 14 ไม่ได้ระบุเกี่ยวกับโทษปรับและโทษจำคุก แต่ภาพตัวการ์ตูนในโปสเตอร์ได้ส่งสายตาส่งมายังผู้รับสาร การต้องเสียค่าปรับและถูกจำคุกรวมถึงโดนสายตาส่งมายังอยู่ตลอดย่อมเป็นการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเกรงกลัวและปฏิบัติตามเจตนาของผู้ส่งสารที่ไม่ต้องการให้มีการทิ้งขยะอย่างผิดกฎหมาย สิ่งที่น่าสนใจคือวัจนกรรมขู่ทั้ง 2 ประโยคที่พบในโปสเตอร์นี้ตามหลังวัจนกรรมห้ามซึ่งอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้แนะ โดยประโยคก่อนหน้าในตัวอย่าง 13 และตัวอย่าง 14 (ส่วนที่ไม่ได้ขีดเส้นใต้) เป็นส่วนพาดหัวเหมือนกัน

6.4 วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives)

กลุ่มแสดงความรู้สึกมีทั้งหมด 44 ประโยค (ร้อยละ 2.22) แบ่งเป็นวัจนกรรมตรง 41 ประโยคและวัจนกรรมอ้อม 3 ประโยค เมื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมพบว่าวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ เสียใจ (18 ประโยค) ขอบคุณ (11 ประโยค) คำหิ (7 ประโยค) ประารณา (3 ประโยค) ทักทาย ดีใจ ประหลาดใจ ความคิดเห็น ขม (อย่างละ 1 ประโยค) ผู้วิจัยขอยกเฉพาะวัจนกรรมคำหิและวัจนกรรมเสียใจขึ้นมาอธิบาย ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมคำหิต้องมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรม (ณัฐวดี คมประมุล และคณะ, 2561) ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขข้อความ: เป็นการกระทำของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมและอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ฟัง

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังตระหนักต่อการกระทำของตน

ตัวอย่าง 15 へえ一、残すんや！！わてが作ったご飯、残すんや！！ (พาดหัวรอง Kyoto-03)

ตัวอย่าง 16 その買いすぎ、ムダになっていませんか。 (พาดหัว Nagano-02)

ตัวอย่าง 15 เป็นวัจนกรรมตรง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ผู้ส่งสารไม่พอใจและต้องการดำเนินที่ผู้รับสารรับประทานอาหารเหลือ โดยสังเกตได้จากภาพที่เป็นผู้หญิงยกทัพขึ้นมาไว้บริเวณริมฝีปาก ขมวดคิ้วและกล่าวประโยคนี้นอกจากนี้ “や” เป็นภาษาถิ่นแถบภูมิภาคคันไซ มีความหมายเหมือน “だ” และทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นออกมา เมื่อสังเกตทั้งจากภาพและภาษาในตัวอย่าง สามารถกล่าวได้ว่าผู้ส่งสารมองว่าการรับประทานเหลือของผู้รับสารเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลเสียต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยผู้ส่งสารต้องการดำเนินที่ผู้รับสารและต้องการให้ผู้ตระหนักและปรับปรุงการกระทำของตนให้ดีขึ้นในอนาคต

ส่วนตัวอย่าง 16 พบว่าผู้ส่งสารกล่าวถึงการกระทำของผู้รับสาร (เมื่อสังเกตจากภาพ พบว่าเป็นผู้หญิงในภาพหรือผู้ที่กำลังดูโปสเตอร์นี้อยู่) โดยสังเกตจากคำว่า “その買いすぎ” ที่ตีความได้ว่าเป็นการกระทำของอีกฝ่ายและเป็นการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ ประโยคนี้นี้เขียนในรูปประโยคคำถาม แปลตรงตามตัวอักษรได้ว่า “การซื้อที่มากเกินไปนั้น มันไม่เหลือเกินความจำเป็นหรือ” เมื่อพิจารณาพร้อมกับภาพในตู้เย็น จะพบว่ายังมีสิ่งของต่าง ๆ เต็มแน่นทั้งตู้ และมีประโยคเล็ก ๆ เขียนที่ริมขวาของภาพใกล้ ๆ พาดหัวว่า “まだあるよ！ (ยังมีเหลืออยู่เลย)” จากข้อมูลทั้งประโยคและภาพ รวมถึงการนำเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมการดำเนิน ส่งผลให้ผู้วิจัยตีความได้ว่า ประโยคนี้อยู่ในกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressives) ที่กำลัง “ตำหนิ” ผู้รับสาร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประโยคในพาดหัวจะพบว่าประโยคนี้นี้เป็นวัจนกรรมอ้อม เนื่องจากรูปประโยคเป็นคำถามแต่ถูกใช้เพื่อกล่าวแสดงความรู้สึกตำหนิผู้รับสารอยู่

อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมเสียดายมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากยังไม่มีการวิจัยก่อนหน้าระบุเกี่ยวกับวัจนกรรมเสียดายมาก่อน ผู้วิจัยจึงขอเสนอเงื่อนไขเหมาะสมของวัจนกรรมเสียดาย ดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ: เป็นข้อความใด ๆ ก็ได้ที่แสดงอารมณ์ของผู้พูดต่อการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วของผู้ฟัง

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดเชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่เหมาะสม

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรับทราบอารมณ์ของผู้พูด

เงื่อนไขความครบถ้วน: ถือเป็นการพยายามของผู้พูดที่ต้องการนำเสนอมุมมองอื่นต่อสิ่งนั้นแก่ผู้ฟัง

ตัวอย่าง 17 生ごみのうち約4割が食品ロス。もったいないですね。 (ส่วนอื่น ๆ Aomori-03)

ตัวอย่าง 18 え それ残すの・・・ (พาดหัว Tokyo-01)

ตัวอย่าง 19 毎日お茶わん1杯分(約134グラム)、1年では約50キログラム。これは、まだ食べられる食品を捨ててしまっている「食品ロス」の国内の年間発生量(約621万トン)を、1人あたりに換算した量です。もったいない！！と思いませんか。 (ส่วนอื่น ๆ Nagano-05 ชัดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ประโยคแรกของตัวอย่าง 17 เป็นวัจนกรรมการกล่าวหรือบอกเล่าว่า ร้อยละ 40 ของขยะในครัวเรือนเป็นการสูญเสียอาหาร จากนั้น จึงเป็นการใช้วัจนกรรมเสียดายแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารต่อการกระทำนั้น โดยผู้พูดมองว่าการสูญเสียอาหารเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และต้องการนำเสนอมุมมองอื่นแก่ผู้ฟัง เช่น การนำอาหารไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนนำไปทิ้ง

ตัวอย่าง 18 และตัวอย่าง 19 เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ถูกใช้ในวัจนกรรมเสียดาย ตัวอย่าง 18 ใช้ตัวการตุนประจำเมืองฮาจิโอจิที่มีต้นแบบมาจากนกจับแมลงสีฟ้าทองขาว ทำตาโตตกใจ สีหน้าอึ้งและพูดประโยคในตัวอย่าง 18 จากนั้นพาดหัวรองของโปสเตอร์เขียนไว้ว่า “八王子から変えていこう！食品ロス削減プロジェクト” ซึ่งเป็นวัจนกรรมเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการลดการสูญเสียอาหาร เมื่อพิจารณาจากหน้าตัวการตุน สามารถกล่าวได้ว่าโปสเตอร์นี้เลือกใช้วัจนกรรมอ้อมโดยทำเป็นรูปประโยคคำถามกล่าวถึงความรู้สึกเสียดายต่อการทานเหลือ ก่อนจะส่งสารเชิญชวนในพาดหัวรองให้ทุกคนหันมาช่วยกันลดการสูญเสียอาหาร

ตัวอย่าง 19 (ส่วนที่ขีดเส้นใต้) ใช้วัจนกรรมอ้อมโดยทำเป็นรูปประโยคคำถาม หลังใช้วัจนกรรมตรงกล่าวเกี่ยวกับจำนวนการสูญเสียอาหารเป็นรายปี ผู้ส่งสารได้ถามกลับมายังผู้รับสารว่า “ไม่รู้สึกเสียดายเหรอ” แม้ว่ารูปประโยคจะเป็นคำถาม แต่สิ่งที่ผู้ส่งสารอยากส่งถึงผู้รับสารคือความรู้สึกเสียดายที่อาหารเป็นจำนวนมากต้องถูกทิ้งไปทั้ง ๆ ที่ยังทานได้ และพยายามที่จะส่งสารนั้นให้ผู้รับสารรับทราบเกี่ยวกับมุมมองอื่นที่อาจไม่เคยคิดมาก่อน

6.5 วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (Declarations)

กลุ่มแถลงการณ์มีทั้งหมด 36 ประโยค (ร้อยละ 1.81) เมื่อวิเคราะห์วัจนกรรมย่อยตามเกณฑ์เงื่อนไขที่เหมาะสมในการเกิดวัจนกรรมของ Searle (1969) พบว่า วัจนกรรมย่อยทั้งหมดเป็นวัจนกรรมการแถลงการณ์ แสดงเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อประกาศนโยบายของเมืองต่าง ๆ ให้ประชาชนในเมืองได้ทราบ ถ้อยคำที่เป็นวัจนกรรมการแถลงการณ์ต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อหาความ: ผู้พูดจะดำเนินการทำบางอย่างในปัจจุบัน

เงื่อนไขเตรียมการ: ผู้พูดอยู่ในสถานะและมีบทบาทที่จะกระทำสิ่งนั้นได้

เงื่อนไขความจริงใจ: ผู้พูดต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง

เงื่อนไขความครบถ้วน: ผู้พูดบอกผู้ฟังให้ทราบเรื่องดังกล่าวเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสถานะใหม่

ตัวอย่าง 20 「プラゴミゼロ」とくしまスマート宣言 (พาดหัว Tokushima-02)

ตัวอย่าง 21 私たちは「郷土の宝」である徳島の恵み豊かな環境を未来へ引き継いでいくため、プラスチックごみゼロに向け「環境首都とくしま」として、県民・企業・団体・行政が一体となって行動していくことをここに宣言します。 (ส่วนอื่น ๆ Tokushima-02)

ตัวอย่าง 22 高松市は2030年度に温室効果ガスの排出量を2013年度比で30%削減を目指します。 (พาดหัวรอง Kagawa-04)

ตัวอย่าง 23 2025年度には全建築物に対して一定の省エネ性能を有した省エネ基準への適合が義務化されます。 (ส่วนอื่น ๆ Niigata-03)

ตัวอย่าง 20 และตัวอย่าง 21 มาจากโปสเตอร์เดียวกัน ส่วนพาดหัว (ตัวอย่าง 20) มีการใช้วัจนกรรมการแถลงการณ์เพื่อประกาศเจตนารมณ์ของเมือง Tokushima จากนั้นในตัวอย่าง 21 เนื้อหาก่อนหน้ามีการใช้วัจนกรรมการกล่าวเพื่อบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติที่สวยงามของเมือง และหน้าที่ (ของประชาชนและเมือง) ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความสะดวกสบายอย่างการนำพลาสติกมาใช้ได้เข้ามาแทนที่และได้ส่งผลเสียต่อระบบนิเวศทางทะเล ตัวอย่าง 21 จึงถูกใช้เป็นประโยคเพื่อประกาศเจตนารมณ์อย่างแข็งขันของเมือง Tokushima ที่ต้องการให้ทุกภาคส่วนร่วมแรงร่วมใจกันลดขยะพลาสติกให้เป็นศูนย์

นอกจากการใช้คำกริยาเพื่อประกาศเจตนารมณ์อย่าง “宣言する” แล้ว พบว่ามีการใช้คำกริยาอื่น ๆ ด้วย ดังที่แสดงในตัวอย่าง 22 และตัวอย่าง 23 ตัวอย่าง 22 เป็นการกล่าวแถลงของเมือง Takamatsu ที่ตั้งเป้าหมายลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงให้ได้ 30% (เทียบกับปี 2013) เมื่อสังเกตรูปของคำกริยา “目指す” พบว่าใช้รูปปัจจุบันเพื่อแถลงการณ์สิ่งที่จะดำเนินการต่อจากนี้ โดยผู้ส่งสารเป็นองค์กรบริหารเมือง Takamatsu ที่มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการได้โดยตรง และต้องการให้ผู้รับสารทราบเพื่อเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนตัวอย่าง 23 เป็นการกล่าวว่าจะเริ่มใช้กฎหมายบังคับว่าภายในปี 2025 สิ่งก่อสร้างทุกหลังต้องได้ตามมาตรฐานการประหยัดพลังงานที่กำหนด คำกริยา “義務化する” ในประโยคตัวอย่างนี้ก็ใช้รูปปัจจุบัน และต้องการให้ผู้รับสารทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทางกฎหมาย

7. สรุปและอภิปรายผล

7.1 วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงในโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่น

จากการวิเคราะห์โปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจำนวน 235 โปสเตอร์พบว่าในทุกองค์ประกอบของโปสเตอร์ มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด คิดเป็น 1181 ประโยคหรือร้อยละ 59.47 ถัดไปเป็นวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ มีการใช้ 722 ประโยคหรือร้อยละ 36.35 โดยสัดส่วนของสองวัจนกรรมนี้รวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 95.82 ของวัจนกรรมทั้งหมด

เมื่อเปรียบเทียบผลของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาวัจนกรรมในสื่อที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร เช่น เพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของกรีนชาร์ตส์ หัสจางค์ และ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) การเขียนพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศสของพัฒน์นรี นกชัยภูมิ และคณะ (2562) และบทโฆษณารณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ของอิจิมา นิตยประภา (2558) พบว่ามีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุดเหมือนกันในทุกงานวิจัย แม้ว่าชนิดของสื่อที่นำมาวิเคราะห์ในแต่ละงานวิจัยไม่เหมือนกัน รวมถึงภาษาที่นำมาวิเคราะห์มีเพียงภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศสและภาษาญี่ปุ่นเท่านั้น อาจไม่สามารถสรุปประเด็นชี้ชัดลงไปได้ แต่มีความเป็นไปได้ที่สื่อที่มีลักษณะเป็นสื่อรณรงค์จะมีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด

แม้ว่าสื่อที่นำมาวิเคราะห์ในแต่ละงานวิจัยเป็นสื่อรณรงค์ที่มีลักษณะเชิงชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร อาจส่งผลให้คนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนโปสเตอร์ (เช่น ผู้วิจัย) อาจคาดการณ์ไปเองว่าน่าจะได้พบการใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ เช่น ขอร้อง เชิญชวน หรือแนะนำ มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความประสงค์ของผู้พูด อย่างไรก็ตาม อิจิมา (2558) แสดงความเห็นว่าคุณสมบัติต้องการให้ผู้รับสารทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จึงพบวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นด้วยกับประเด็นนี้ และมองว่าการหยิบยกข้อเท็จจริงขึ้นมาพูดเป็นสิ่งที่ช่วยโน้มน้าวใจผู้รับสารได้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะข้อเท็จจริงเป็นหลักฐาน

เชิงเหตุผล ช่วยจัดระเบียบข้อมูลความรู้และประสบการณ์ของผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยการนำเสนอหลักฐานเชิงเหตุผลช่วยให้ผู้รับสารได้ติดตาม (ณัฐชุตา วิจิตรจามรี, 2556) ยิ่งกรณีที่ผู้รับสารไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นโดยตรง การนำเสนอข้อเท็จจริงจะช่วยโน้มน้าวให้ผู้รับสารได้มากขึ้น กรณีของโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แม้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน มลพิษทางอากาศ จะเป็นที่ทราบกันดีจากประสบการณ์ตรงของผู้รับสาร แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมบางอย่าง เช่น การใช้พลาสติกอย่างฟุ่มเฟือยหรือการอุปโภคบริโภคเกินความจำเป็นนั้น ผู้รับสารอาจไม่ได้ตระหนักอย่างเพียงพอตั้งแต่ต้น ดังนั้น การให้หลักฐานเชิงเหตุผลซึ่งเป็นข้อเท็จจริง เช่น ในหนึ่งปี มีการสูญเสียอาหารเกิดขึ้นในญี่ปุ่นเป็นปริมาณเท่าไร (ตัวอย่าง 4) เป็นการช่วยจัดระเบียบความรู้ ทำให้ผู้รับสารเริ่มหันมาตระหนักและคำนึงเกี่ยวกับปัญหาการสูญเสียอาหาร หรือการให้ข้อเท็จจริง เช่น การใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพ (eco drive) เพื่อช่วยลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยลดปริมาณ CO₂ และมีปริมาณเทียบเท่ากับสระว่ายน้ำขนาด 25m (ตัวอย่าง 5) การใช้หลักฐานเชิงเหตุผลร่วมกับการเปรียบเทียบที่เข้าใจง่ายดังเช่นตัวอย่างนี้ ส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจเจตนาของผู้รับสารได้ทันที และหันมาตระหนักได้ว่าการที่ตนเองใช้รถยนต์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพียงใด ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

อีกทั้ง การนำเสนอหลักฐานอาจมาจากประสบการณ์ตรงของผู้รับสารได้ (ณัฐชุตา วิจิตรจามรี, 2556) เช่น ตัวอย่าง 21 เป็นการใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ แต่เนื้อหาบางส่วนในประโยคก่อนหน้ามีการอ้างถึงประสบการณ์ตรงในอดีต ซึ่งเป็นวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง ผู้ส่งสาร (เมือง Tokushima) ใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเพื่อบรรยายธรรมชาติที่สวยงามของเมืองในอดีต แต่เมื่อเวลาผ่านไป การใช้พลาสติกอย่างแพร่หลายส่งผลเสียต่อระบบนิเวศทางทะเลของเมือง การบรรยายธรรมชาติที่สวยงามของเมืองในอดีตรวมถึงความสวยงามของเมืองที่ลดลงจากการใช้พลาสติก ล้วนเป็นประสบการณ์ตรงที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างรับรู้จากการใช้ชีวิตในเมืองเดียวกัน จึงนำไปสู่การใช้วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์เพื่อแสดงเจตนาของเมืองที่ตามมาด้านหลัง นอกจากนี้ ประสบการณ์ตรงยังเป็นการจูงใจด้านอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกร่วมอีกด้วย การนำเสนอประสบการณ์ตรงที่ผู้รับสารพบเจอจริงมาบรรยายจึงมีอิทธิพลช่วยในการโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.2 ลักษณะเด่นของวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวและพาดหัวรอง

ผลการวิเคราะห์โสตเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาษาญี่ปุ่นจำนวน 235 โปสเตอร์ พบการใช้วัจนกรรมตรง 1911 ประโยค (ร้อยละ 96.22) และพบการใช้วัจนกรรมอ้อม 75 ประโยค (ร้อยละ 3.78) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยที่แสดงในตาราง 2 จะพบว่า “พาดหัว” และ “พาดหัวรอง” มีแนวโน้มการพบวัจนกรรมอ้อมมากกว่า “ส่วนอื่น ๆ” ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จะเน้นอภิปรายผลเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวและพาดหัวรอง

ส่วนพาดหัวมีประโยคทั้งสิ้น 246 ประโยค แบ่งเป็นการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 112 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 108 ประโยค (ร้อยละ 43.90) วัจนกรรมอ้อม 4 ประโยค (ร้อยละ 1.63) ตามมาด้วยวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 104 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 90 ประโยค (ร้อยละ 36.59) วัจนกรรมอ้อม 14 ประโยค (ร้อยละ 5.69) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 15 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 13 ประโยค (ร้อยละ 5.28) วัจนกรรมอ้อม 2 ประโยค (ร้อยละ 0.81) ส่วนวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ พบแต่วัจนกรรมตรง 15 ประโยค (ร้อยละ 6.10)

ส่วนพาดหัวรองมีประโยคทั้งสิ้น 160 ประโยค มีการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง 85 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 84 ประโยค (ร้อยละ 52.50) วัจนกรรมอ้อม 1 ประโยค (ร้อยละ 0.62) ถัดมาเป็นวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ 65 ประโยค เป็นวัจนกรรมตรง 60 ประโยค (ร้อยละ 37.50) วัจนกรรมอ้อม 5 ประโยค (ร้อยละ 3.13) ส่วนวัจนกรรมกลุ่มอื่น ๆ

พบเฉพาะวัจนกรรมตรงเท่านั้น แบ่งเป็นวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ 6 ประโยค (ร้อยละ 3.75) วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก 3 ประโยค (ร้อยละ 1.88) และวัจนกรรมกลุ่มผูกมัด 1 ประโยค (ร้อยละ 0.63)

กรณีของวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง วัจนกรรมอ้อมทั้งหมดพบในรูปประโยคคำถาม และทุกประโยคจะมีการให้ข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมตามหลังมาด้วย นอกจากตัวอย่าง 6 ซึ่งเป็นวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวแล้ว ตัวอย่าง 24 และตัวอย่าง 25 ก็เป็นวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในส่วนพาดหัวเช่นกัน

ตัวอย่าง 24 レジ袋？いらんよ。(พาดหัว Nara-04 ชิดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ตัวอย่าง 25 食品ロスってなんだろう？(พาดหัว Tochigi-03)

ตัวอย่าง 24 มีประโยคคำตอบจากผู้ส่งสารตามหลังประโยคคำถามมาทันที ส่วนตัวอย่าง 25 เป็นเพียงประโยคสั้น ๆ พาดหัวในรูปประโยคคำถาม อย่างไรก็ตาม ตรงส่วนพาดหัวรองของโปสเตอร์นี้มีการใช้วัจนกรรมการบรรยายเขียนอธิบายความหมายไว้ว่า “まだ食べられるのに、捨てられてしまう食べ物のこと...” กล่าวคือ ประโยคคำถามเหล่านี้ไม่ใช่ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบจากผู้รับสารจริง แต่ผู้ส่งสารเขียนเป็นรูปประโยคคำถามเชิงวาทศิลป์ คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นคำถามที่ผู้ส่งสารตั้งขึ้นโดยไม่หวังคำตอบจากผู้ฟัง แต่มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ผู้ฟังติดตามโดยผู้ส่งสารจะตอบนำเสียเอง ทั้งนี้เพื่อต้องการเน้นความสนใจจากผู้รับสาร (อรรพรรณ ปิรันธนีโอวาท, 2526) เมื่อพิจารณาจากประเด็นนี้จะพบว่าผู้ส่งสารสามารถส่งสารที่เป็นวัจนกรรมตรงได้ แต่การเลือกใช้วัจนกรรมอ้อมเป็นการกระตุ้นความอยากรู้หรือความสะอึกสะอื้น อยากติดตามอ่านต่อของผู้รับสารได้มากขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่ของภาษาในโปสเตอร์ ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งที่พบในการใช้วัจนกรรมอ้อมของวัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริง คือ มีการใช้ประโยคสั้น ๆ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้อย่างฉับพลันแต่ชวนให้ลุ่มคิดไปในเวลาเดียวกัน

ส่วนวัจนกรรมอ้อมในกลุ่มขันามีทั้งหมด 19 ประโยค ทั้งหมดเป็นวัจนกรรมเชิญชวน ประเด็นที่น่าสนใจคือ วัจนกรรมอ้อมในส่วนพาดหัวและพาดหัวรองนี้ มีการใช้ในรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธทั้งหมด ดังที่แสดงในตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27

ตัวอย่าง 26 一緒に「プラごみダイエット」に取り組みませんか？(พาดหัว Fukuoka-01)

ตัวอย่าง 27 打ち水で涼しさを感じつつ、地球温暖化対策について考えてみませんか！
(พาดหัว Tokyo-03)

วัจนกรรมเชิญชวนเป็นการแสดงความต้องการของผู้ส่งสารที่ต้องการให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเหมือนกับผู้ส่งสาร เช่น การเชิญชวนให้หันมาลดการใช้พลาสติก หรือเชิญชวนให้สาดน้ำหน้าบ้านตนเองเพื่อช่วยเพิ่มความสดชื่นและป้องกันภาวะโลกร้อน อย่างไรก็ตาม ตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27 ถูกใช้ในรูปวัจนกรรมอ้อม โดยเป็นการใช้ภาษาที่มีโครงสร้างของภาษาและหน้าที่ไม่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ สาเหตุที่ผู้ส่งสารเลือกใช้วัจนกรรมอ้อมอาจมองได้จากมุมมองทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

สมมติว่าหากตัวอย่าง 26 และตัวอย่าง 27 ถูกใช้ในรูปวัจนกรรมตรง เช่น “一緒に「プラごみダイエット」に取り組みましょう” หรือ “打ち水で涼しさを感じつつ、地球温暖化対策について考えてみましょう” ซึ่งเป็นไวยากรณ์รูปชักชวนทั่วไป หากผู้รับสารไม่เห็นด้วยหรือมีความคิดที่จะปฏิเสธคำเชิญชวน

ที่อยู่ในรูป “ましょ” เหล่านี้ ย่อมเป็นการปฏิเสธหน้าที่ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม เมื่อเปลี่ยนประโยคคำเชิญชวนนี้เป็นรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธ ทำให้ประโยคนี้อาจกลายเป็นประโยคคำถาม (off record) ดูไม่ชัดเจน ผู้รับสารสามารถเลือกตีความได้เองว่าจะมองประโยคนี้นี้เป็นประโยคเชิญชวนหรือเป็นประโยคคำถาม ส่งผลให้การแสดงความต้องการของผู้ส่งสารคลุมเครือ อ่านแล้วสับสนมากยิ่งขึ้น (Brown & Levinson, 1987)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ประโยคคำถามเชิงปฏิเสธนั้น แม้จะเป็นการสื่อสารอย่างอ้อม ๆ และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถตีความได้เอง แต่ประโยครูปแบบนี้มีความสะดวกมากกว่ารูปประโยคบอกเล่า ซึ่งสะท้อนหน้าที่ของภาษาในโปสเตอร์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงประโยคเหล่านี้ชวนให้ผู้รับสารคิดตาม ไม่เป็นการขัดแย้งข้อมูลว่าต้องการให้ทำอะไร ด้วยเหตุนี้ การใช้วัจนกรรมอ้อมในกลุ่มขึ้นจึงเป็นการใช้ภาษาเชิงวาทศิลป์รูปแบบหนึ่งเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารทำตามอย่างละมุนละม่อม

8. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้พบว่าแม้โปสเตอร์จะทำหน้าที่ปลุกเร้าผู้รับสารให้มีความรู้สึกร่วมและปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ซึ่งน่าจะเน้นวัจนกรรมกลุ่มขึ้นเป็นหลักแต่กลับพบการใช้วัจนกรรมกลุ่มกล่าวความจริงเป็นจำนวนมาก ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นอาจเน้นประเด็นนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นให้แก่ผู้เรียนชาวไทยต่อไป

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ศึกษาเพียงโปสเตอร์รณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์โปสเตอร์รณรงค์แบบอื่น ๆ เช่น โปสเตอร์เชิญชวนให้รักสุขภาพ จะเป็นการช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการใช้วัจนกรรมสำหรับการเขียนรณรงค์ในโปสเตอร์ของญี่ปุ่นให้สมบูรณ์ต่อไป นอกจากนี้ หากมีการวิเคราะห์สื่อประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโปสเตอร์ในแง่ของการเชิญชวนและโน้มน้าวใจผู้รับสาร เช่น โฆษณา อาจทำให้พบลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในโปสเตอร์ที่แตกต่างจากการใช้ภาษาในสื่อประเภทอื่น ๆ ได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กรัณฐรัตน์ หัสจำนงค์ และสุวิธนา เสียมประวดี. (2562). การใช้วัจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 12(3), 119-130.
- ณัฐชดา วิจิตรจามรี. (2556). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวดี คมประมูล, จริญญา ธรรมโชติ, และพัชลิน จินนุ่น. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของดีเจพี่อ้อย. *ผลงานวิจัยนำเสนอในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9*, 119-130.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เบญจมาภรณ์ ภิญโญพรพาณิชย์. (2554). *คู่มือการปฏิบัติงานสื่อสารประชาสัมพันธ์กรมควบคุมโรค*. <http://odpc9.ddc.moph.go.th/DPC5/WorkManual1/p6-2.pdf>
- ปิลันธนา สงวนบุญยพงษ์. (2542). *โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์โปรแกรมวิชานิติศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

- พัฒน์นรี นกชัยภูมิ, ศศิชนันท์ แยมกลิ่น, ศโรชินี อาจหาญ และชอทอง บรรจงสวัสดิ์. (2562). การศึกษาวัฒนธรรมในพาดหัวโฆษณาสินค้าประเภทอาหารในประเทศฝรั่งเศส. *การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์ ประจำปี 2562*, 496-507.
- มนูญ ไชยสมบุญ. (2556). โปสเตอร์. <https://www.gotoknow.org/posts/193335>.
- สุจิตลักษณ์ ดิผล. (2009). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *เกี่ยวกับ SDGs*. <https://sdgs.nesdc.go.th/>
- อรรณพ ปิณฑโนวาท. (2526). *วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉิมา นิตยประภา. (2558). กลวิธีการสื่อความหมายในบทโฆษณารณรงค์ทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิตสาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉราพร ไกรบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ.2510–2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 61-69.
- Archer, D., & Aijmer K., Wichmann A. (2012). *Pragmatics: an advanced resource book for students*. Routledge.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Huang, Y. (2014). *Pragmatics* (second edition). Oxford University Press.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Sutherland, S. (2016). *A beginner's guide to discourse analysis*. London: Palgrave.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
- 中園篤典 (2003). 「機能文法としての発話行為の役割: 発話行為の理論と展開」 『人間環境学研究』 1 (1/2), 117-135. 広島修道大学人間環境学会
- 山岡政紀 (2007). 「発話行為と発話機能の比較」 『日本語日本文学』 17, 1-21.
- 山岡政紀・牧原功・小野正樹 (2010). 『コミュニケーションと配慮表現』 東京: 明治書院.
- 読売新聞 (2019). 「持続可能な開発目標 SDGs 未来都市に選定」 2019年8月20日. <https://database.yomiuri.co.jp/rekishikan/>

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Affiliation: Graduate School of Language and Communication, National Institute of Development Administration

Corresponding email: sawetaiyaramtewich@gmail.com

Received: 2023/08/21

Revised: 2023/10/18

Accepted: 2023/10/30